СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 184. Джерзі Сіті, Н. Дж., субота, 8-го серпня 1936. — VOL. XLIV. No. 184. Jersey City, N. J., Saturday, August 8, 1936. THREE CENTS

„ДЖЕФЕРСОНСЬКІ ДЕМОКРАТИ" ОРГАНІЗУЮТЬСЯ ПРОТИ РУЗВЕЛТА

ДІТРОЙТ. — Сюди збирається конференція демократів, невдоволених з політики президента Рузвелта та противних новому виборові Рузвелта на уряд президента Злучених Держав.

Називають вони себе „джеферсонськими демократами", бо буцімто вони придержуються засад демократії, проголошених Джеферсоном. На їх чолі стоїть бувший сенатор Джеймс Рід з Мізурі. Вони кажуть, що політика президента Рузвелта нарушує американську конституцію, а вони заявляють охоту захороняти цю конституцію.

СУМНІВИ ПРО ВПЛИВ РОЗЛАМУ В ЮНІЯХ НА ПОЛІТИКУ.

ВАШИНҐТОН. — Демократичні й републиканські політики пробують угадати, які наслідки на вибори буде мати розлам в Американській Федерації Праці.

Джан Луис, голова майнерської юнії та „Комітету Промислової Організації", каже, що розлам на політиці краю не відібється. Він дає до зрозуміння, що робітники в більшости будуть стояти за Рузвелта.

Деякі робітничі лідери сумніваються в це та кажуть, що цей розлам у Федерації Праці треба вважати ударом для кандидатури Рузвелта.

ВПЛИВ ПОСУХИ НА ЖИТТЯ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент рільництва розсліджує, які наслідки буде мати теперішня посуха в західніх стейтах Америки на засоби до життя, та приходить до переконання, що вона викличе недостачу мяса і його подороження.

Посуха вже стягнула на фарми більше робітників. Тепер вони заняті передовсім побориванням посухи. Для ратування худоби почато в стейті Мізурі возити воду автами й залізницями.

ХМАРОЛОМ У КОЛОРАДІ.

ПУЕБЛО (Колорадо). — Через хмаролом піднялися нагло води в ріках східної частини стейту Колорадо.

Тут води загрозили місцевому шпиталеві для умово хорих так, що треба було їх чим скорше випровадити з шпиталю на високо положені місця.

ПОВІТРЯНА КАТАСТРОФА.

СТ. ЛУИС. — У долині, положеній які три милі на північ від місцевого летовища, розбився в середу в ночі літак „Сіти оф Мемфис", що курсує між Шікаґом і Ню Орлієнсом. Катастрофа скоїлася серед мраки. На літаку були 6 пасажирів і 2 летуни. Всі вони згинули на місці.

Тимчасовий розслід дозволяє догадуватися, що летуни, вилетівши з летовища, натрапили на мраку й постановили вертатися. Підчас завороту літак зачепив одним крилом об землю й розбився.

ВИПАДОК З ОМНІБУСОМ.

ГОНТИНҐДОН (Па.). — На збочі гори 12 миль звідси на захід перевернувся підчас зливи омнібус підприємства „Ґрейгавнд", що курсує між Питсбурґом і Ню Йорком. Дві особи згинули на місці, а 13 інших вийшли з події з тяжкими покаліченнями.

Підприємство каже, що згинули: Франк Галюк, літ 48, з Йонгставну, Огайо, та панна Флоренс Кориген, літ 25, з Клівленду.

МУЖ ПОСТРІЛЕНИЙ У НОЧІ.

ЛАРЧМОНТ (Ню Йорк). — Пані Анита Дилґ Райнгардт, 36-літня жінка багатого ледового підприємця, повідомила в ночі поліцію, що до їх дому вломився злодій та постріляв її мужа. Обшукуючи хату, поліція знайшла револьвер, з котрого був постріляний Райнгардт; револьвер був схований під матерацом на ліжку, завинений у серветку. На ньому не було ніяких відтисків пальців. Допитуючи саму панію Райнгардт, поліція добилася від неї признання, що це вона сама постріляла свого чоловіка, а потім зложила все на вломника та приготовила хату так, щоб це виглядало, що там був влом.

Вона заявила поліції, що в приступі умової депресії вона збиралася покінчити з собою. З револьвером у руці вона підійшла до сплячого чоловіка, щоби з ним попрощатися поцілунком. Підчас цього прощання, вона каже, револьвер випалив їй у руці й ранив мужа.

Лікарі кажуть, що рана Райнгардта тяжка; куля перейшла крізь ліву грудь недалеко серця. Одначе він може ще виздоровіти. Він не вірить, щоб його жінка постріляла. Перед операцією він зробив новий тестамент, у котрім записав усе своє майно жінці.

ПОРОМ У КАТАСТРОФІ.

Міський нюйорський пором „Манґетен", що курсує між Манґетеном і Статен Айлендом, заїхав у середу рано до причалу на острові так незручно, що наїхав на стовп причалу та розбив і причал і себе. Підчас катастрофи зроблено поромові шкоди на 25,000 долярів. Притому теж покалічено 12 осіб, 2 з них тяжко. Випадок стався через те, що машиніст не здержав гону порому при підїзді до причалу. Машиніст дає на своє виправдання заяву, що він не дістав від капітана порому приказу звільнити скорість їзди. Обох завішено до покінчення слідства.

ПОЛЯКИ ВИПРОШУЮТЬ ЖИДІВ.

Польське міністерство заграничних справ видало інформаційний комунікат, у якому радить жидам з Польщі переселюватися в якісь інші краї. Цей комунікат „по доброму" радить жидам шукати собі якоїсь іншої землі, бо в Польщі на 3,000,000 жидів щонайменше один міліон не має ніяких виглядів на створення собі варстатів праці. Селяни кидаються тепер щораз більше до бізнесу і промислу і в той спосіб випирають з тих ділянок навіть тих жидів, що віддавна в них займали передові становища.

Жиди не обурилися на цей комунікат і засадничо признають йому рацію. Виринає тільки питання, куди саме жидам вандрувати? Жидівська еміграція до Палестини, внаслідок арабських розрухів, є обмежена. Обмежена також еміграція до всіх інших країв. Щоб розвязати якось це питання, польський уряд обіцяв піднести цю справу на нарадах Ліґи Націй і старатися знайти десь на світі території, на які жиди могли свобідно переселюватися.

ГОЛОДІВКА БЕЗРОБІТНИХ.

50 безробітних з міста Здунської Волі (Польща) домагались у міській управі праці. Коли їхні заходи виявилися безуспішними, вони розложилися під будинком маґістрату і почали голодівку.

ЗУДАРЕННЯ ДВОХ ЛІТАКІВ.

Підчас вправ над містом Торунем зударилися два військові літаки. Один летун згинув і разом з горіючим літаком упав до Висли. Другий летун з трохи знищеним апаратом щасливо причалив на землю.

СІОНІСТИЧНИЙ ДІЯЧ ДЕФРАВДАНТОМ.

З наказу прокуратури у Львові арештовано еміґраційного референта організації сіоністів, м-ра Давида Бойка, що здефравдував коло 60,000 злотих.

МОСКОВСЬКІ ЕМІҐРАНТИ ДІСТАЛИ ТУРЕЦЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО.

Московський часопис „Сєводня" повідомляє зі Стамбулу, що досі 986 московських еміґрантів дістали турецьке громадянство. Всі московські організації на еміґрації мають зложити на письмі подяку турецькому урядові за посередництвом Союзу Націй.

КЛОПОТИ ПОЛЯКІВ В АМЕРИЦІ.

З Ґалівуд доносять, що тамошні фільмові підприємства задумують накручувати фільму під нагол.: „Пані Валевська". Нюйорський „Новий Сьвят" зажурився тим, бо хоч ролю Валевської ґратиме артистка світової слави, Ґрета Ґарбо, одначе сама тема, взята з життя Валевської, на думку „Сьвята", кине погане світло на польську жінку. Бо Валевська була коханкою Наполеона Бонапарта, а польки під оглядом романсів і любощів, ще й так мають не дуже то добру славу. Себто вони мають славу високої якости коханок, одначе така слава, зрозуміло, „Новому Сьвятові", не дуже то до вподоби.

Але це ще не найгірше. Найгірше те, що проти цієї фільми, мов на глум, запротестувала одна „графиня Надя", що вважає себе прямою наслідницею Валевської, а яка виступає в одному нюйорському бурлеску у цілковито нагих ролях". І ось ця графиня взялася протестувати проти цього, щоб Ґалівуд не очорнював польської жінки, накручуючи фільму з життя Валевської.

ПАМЯТНИК КУРЦІ.

Недалеко Венецї поставили в одному селі бронзову статую з куркою. Цей памятник має нагадувати селянам і околичним сусідам, щоб самі плекали курки, а не купували мужих яєць. До вибуху етіопської війни яйця приходили з Юґославії. Відколи Юґославія стримала довіз яєць, почали венецькі селяни самі тримати курки на господарстві. Той свій успіх звеличали вони памятником.

ҐРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД.

В Борковіцах, коло Кельц, напали два узброєні в револьвери чоловіки на післанця почтової аґенції Юзефа Пінковського, що віз роверо грощі й кореспонденцію. Бандити задержали його, погрожуючи револьверами та забрали торбу з почтою. Один з них ранив Пінковського в голову. Напасники втекли.

4 МІЛІОНИ РАНЕНИХ МАЛА НІМЕЦЬКА АРМІЯ.

В звязку з наданням почесної відзнаки всім раненим німцям у світовій війні оголосили тепер, що німецька армія мала в тій війні 4,247,143 ранених. А саме: 96,207 старшин, 2,000 санітарних старшин, 158 ветеринарійних старшин, 503 урядовців і 4,148,075 підстаршин та рядовиків. У справі признання такої відзнаки зголосилося більше як міліон німців.

ЖЕРТВИ ҐАЗУ.

В Сосновці (Шлеськ) в одній з місцевих копалень камінного вугля затруїлися два робітники підземним ґазом. Візваний лікар не міг уже врятувати затроєних.

ЛЮБОВНІ ПОРАХУНКИ.

30-літній парубок з околиць Ліська Іван Маюк поранив вистрілом з кріса 24-літню Анну Шоломийську, яка не хотіла за нього вийти, опісля ранив її вітчима.

ЗА ВІРНУ СЛУЖБУ.

Дня 29. червня 1936 гостили у свого швагра, п. Станка, власника дібр у Вишенці, пов. Городок, презес відкличної палати скарбової у Львові п. Рущевич і Сікорський власник дібр у Куляві, пов. Жовква. Вечором виїхали вони на полювання качок на новозалежнім рибнім ставі п. Станка. Щоб вигнати качки, післали ґлевого; місцевого господаря, Пилипа Мальца, який, щоб нагнати качки, вліз у воду. Кільканадцять кроків від берега гаєвий стратив ґрунт під ногами і почав тонути, благаючи ратунку. Коли фірман сказав, що гаєвий потопає, пани сіли на візок і відїхали. Крик потопаючого чув його син, що був недалеко в полі, однак думав, що тато кричить на качки. Тіло Мальца видобули з води щойно другого дня. Ратунок був можливий, щоб тільки були кликнули на людей, а нещасливий нотонув залишаючи жінку і діти. Такої подяки дочекався вірний слуга від своїх панів.

ҐІМНАЗІЙНА АБІТУРІЄНТКА ЗЛОДІЙКОЮ.

У Станиславові засудили на 6 місяців вязниці з припиненням ґімназійну абітурієнтку з Ченстохови Розалію Ґрін за те, що у залізничій почекальні намагалась обікрасти валізку. Обвинувачена заявила, що до крадіжу довів її голод; від 6 місяців вона без праці.

НЕХАЙ БУДЕ ПО СТАРОМУ.

Совєтський уряд підтримує в новій конституції плян дати охорону власникам домів. Ті, що будуватимуть нові доми, дістануть від уряду допомогу. Мало того, навіть теперішні кооперативні доми будуть розпарцельовані. Кожний робітник може купити своє мешкання на власність за готівку або на сплати. Лише частина домів по містах буде належати до держави, решта до приватних власників. І треба то було 15 років горя, крови нещасних жертв, щоб вернутися до старого?

СВОЄРІДНА КООПЕРАЦІЯ.

Большевицька „Правда" подає допис із Харкова, що від мешканців кооперативних домів стягають крім чиншу безправно безліч „добровільних" податків, як за пси, коти та інше. Де і на що йдуть стягнені гроші невідомо. Так то розуміють большевики кооперативну ідею.

НАЙБІЛЬШЕ ДІТЕЙ МАЮТЬ ЯПОНЦІ.

Статистика виказала, що японські родини мають найбільшу скількість дітей. Згідно з останніми даними на 10 тисяч родин припадає 126,413 дітей, отже на одну родину 13 дітей. Тому нічого дивуватись експанзії Японії, яка не має де помістити свого населення.

НАПАД ЦИҐАНОК.

Чотири циґанки напали на дім дрогобицького купця Шенселя Вернардінера, у якого була лише його 12-літня дочка, та почали грабувати. Сполошені Бернардінером, циґанки повтікали.

ПОЛЬСЬКА КУЛЬТУРА

ЛЬВІВ. — У Гороженці, повіт Підгайці, розкопано вночі могилу стрільців УГА і вкрадено хрест. Коли другого дня українська дітвора почала сипати нову могилу, поліція перевела арештування та переслухання дітей. А в Смиківцях, пов. Тернопіль, поліція хотіла явно розкопати могилу українського стрільця і проти волі села перенести тлінні останки до Тернополя. Та місцеве населення силою оборонило могилу. Після цього відбулись арештування, одначе дотепер могили не рушають. Також у Задвишівці, пов. Львів, уже вдруге ляцькі гієни розрили могилу трьох стрільців УГА. Подібне зробили в селі Новосілці, пов. Підгайці, розривши могилу стрільця Кители та знищивши на ній хрест.

РОЗУМІЮТЬ КОНСТИТУЦІЮ ПО СВОЄМУ.

МОСКВА. — Московські „Ізвєстія", офіційний орган большевицької Росії, з 12 липня ц. р. друкують статтю Катаяна, в якій він обстоює право слідчих органів арештувати громадян без позволення прокуратора. Бо — як він говорить — конституція справді каже, що треба охороняти права громадян, одначе каже і те, щоб зі злодіями, бандитами, контрреволюціонерами, зводити безпощадну боротьбу. Катаян домагається, щоби право рішати, хто саме є контрреволюціонером, надалі лишалося в руках ҐПУ.

БОЛЬШЕВИКИ ПРО СВІЙ „РАЙ".

МОСКВА. — Большевицька „Рабочая Москва" подає низку фактів, що яскраво ілюструють стан сільської торговлі в Совєтах. І так, у деяких районах продають постійно невипечений хліб. Мило на селі дорожче 35% ніж у Москві, а крім того продавці ошукують покупців недоважуванням. В інших районах не можна купити ніде ні муки, ні хліба, ні цукру, ні навіть ниток. З деяких сіл під Москвою селяни мусять їздити по хліб до Москви. Позатим по сільських пекарнях панує нелад, нехарність, бруд.

СОЦІЯЛІСТ ПРО СОВЄТИ.

МАДРИД. — Колишній секретар еспанської соціялістичної партії, Зарет, що колись був гарячим прихильником Совєтів і навіть побував там один рік у гостях, опублікував тепер свої враження з Москви, в яких гостро критикує Совєти. Він каже, що там зовсім не так, як це малюють большевицькі аґенти. Панує там неймовірна нужда. В хлібі, що його випікають у СССР, є всього може 25% збіжевої муки, а решта всякі відпадки. Мясо, масло й інші ліпші продукти є тільки для високих урядників і партійних достойників.

КРІВАВІ ВИПАДКИ НА МАКІВЦІ.

ЛЬВІВ. — Жидівська телеграфічна аґенція доносить, начебто на Маківці в часі святочного обходу в честь полеглих у 1915 році Українських Січових Стрільців злінчовано одного жида, фотографа Люкса, що пробував брати знимки з походу, як теж убито одного українця, що станув у його обороні. Пізніше побито додатково ще одного жида, Шнойра. Про мотиви тих випадків жидівська аґенція не згадує нічого.

КОПАЛЬНЯНА КАТАСТРОФА В АНҐЛІЇ.

БАРНСЛІ (Анґлія). — Тут завалилася внаслідок вибуху копальня вугля, вбиваючи 56 вуглекопів. Досі витягнули 32 тіла, одначе на решту, що лишилася під землею, нема найменшої надії.

ПРОТЕСТИ ПЕРЕД ЕСПАНСЬКИМ УРЯДОМ.

БЕРЛІН. — Німецька преса розпочала гостру кампанію проти мадридського лівого уряду, а німецький консуль у Мадриді вніс на руки еспанського уряду гострий протест проти вбиття чотирьох німців, якого допустились еспанські комуністи недалеко Барцельони.

ФРАНЦУЗЬКИЙ СЕНАТ УХВАЛЮЄ НАУКУ ПАТРІОТИЗМУ.

ПАРИЖ. — Французький сенат, який звичайно містить у собі більше консервативні елементи, ухвалив, щоб школи вчили примусово патріотизму. Їх обовязком буде відтепер подавати години, на яких учитимуть про потребу матеріяльної і духової незалежности їх краю, готовости боронити свій край перед зовнішніми ворогами, як теж пошани для конституції.

„НЕВТРАЛЬНІСТЬ" МОСКВИ.

МОСКВА. — Хоч Совєти „дуже радо" згодилися на невтральність супроти еспанської горожанської війни, одначе на днях вони вислали $2,400,000 лівому еспанському урядові на здавлення революції. Совєтський уряд обороняється тим, що гроші зібрали робітники з „власної волі", обложивши „добровільно" свої місячні приходи одноцентовим податком.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Ente_d as d Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

A cepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕСЕРІОЗНА БОРОТЬБА

Велика лава присяжних суддів у федеральнім суді в Медисоні, в стейті Визкансин, постановила поставити на суд за нарушення Шерманового закону проти тростів двацять кілька підприємств та коло пів сотні осіб. Справа зовсім слушно звертае на себе увагу всеї преси в краю та знайде певно далекий відгомін у політиці, як справа великої ваги для життя великого числа людей.

Протитростовий закон не новина. Сягае він своїми початками ще перших років цього століття. Американська суспільність, що вірила традиційно в справність капіталістичної системи та її справедливість, в той час уперше була поражена зростом величезних капіталістичних підприємств з колосальною економічною потугою. Замісць вести з собою свобідну конкуренцію, як говорили звеличники цеї системи, та в цей спосіб дати кожному робітникові, капіталістові й покупцеві „слушну" частину спільного продукту, капіталісти обєдналися у великі спілки, що припиняли свобідну конкуренцію між собою та встановляли ціни товарів для покупців та зарібки торговців і робітників.

Суспільні групи, що терпіли від такого розвою промислових умов краю, підняли проти цих тенденцій кампанію, і великі політичні партії Америки, йдучи назустріч цим нарікканням, з політичних мотивів, себто для зеднання собі прихильників, придумали антитростові закони. Ці закони мали на цілі привернути назад свобідну конкуренцію між підприємцями. Автори законів говорили, що коли законом заборониться обмежувати свобідну конкуренцію, то свобідна конкуренція між підприємцями буде привернена: великі спілки підприємств розпадуться назад, стане кожне з них конкурувати за працю робітників і платити їм кращу заплату, буде конкурувати за покупців і обнижати ціну товару.

Економісти, що розслідують господарське життя світу науковими способами, вже загально признають, що протимонопольне законодавство не сповнило покладених на нього надій. У цьому вони не мають двох думок. Як є між ними ріжниця, то тільки в поясненню причин невдачі протимонопольного законодавства та в пропонованню зарад. Навіть у поданню причин вони звичайно годяться: мовлям, монополізації не можна розбити, бо свобідна конкуренція зовсім природно, з конечности, веде до монополізації. Старатися до неї не допустити, це так, начеб робити заходи, щоби з висиджуваного якийсь час яйця не вилізло куря.

Антитростове законодавство спричинило деякі клопоти скомбінованим підприемствам, але біді не зарадило. Навіть, як суд заставить підприємців розбити комбінацію, то свобідна конкуренція буде привернена тільки на короткий час. Скоро назад повстане комбінація й буде знищена свобідна конкуренція. Ті, що від цього терплять, розумніше зробилиб, якби не покладали надій на такі невдалі заради.

А НІМЕЧЧИНА ПРОВАДИТЬ СВОЮ ГРУ...

Коли Франція з кожним днем все більш і більш большевізується, коли Еспанія кривавиться в пожежах домашньої війни, викликаної агентами червоно-деспотичної Москви, Німеччина провадить свою гру. Прямує послідовно до одної цили: обєднати націю, впровадити її в належне місце народів та видвигнути з пониживого положення.

Договір з 11 липня 1936 р. між Німеччиною й Австрією перейшов усі калькуляції з московською печаткою. Що більше, він не заключається тільки в тих двох словах, Німеччина й Австрія, він обнимає ще третій чинник, що з огляду на свою вагу робить німецько-австрійське порозуміння міжнародньою проблемою в цілому, бо він впроваджує на арену Італію. Через Відень, Берлін та Рим простягають собі руки до спільної мови, до нової орентації в европейській політиці. Отже від 11 липня б. р. Европа знаходиться в обличчі нової скріпленої сили Німеччин в центральній Европі, що відай хоче зреалізуватися в голосній **Міттельевропі** (німецьке намагання заволодіти середньою Европою та зробити її німецькою — В. Д.) та цілковитому опануванні дунайської кітловини. Бо італійська дипльоматія по щасливому бенкеті в Женеві в австрійському питанні улягла німецькій.

Результат цілости: це Німеччина, що провадить европейську гру.

Спеціяльне завваження: це Франція, що себе московською політикою цілковито ізолювала. Це Франція, яка тепер мусить маркувати упадок майже цілковитий своеї закордонної політики. Для тих, що сумніваються в це, є одна рада: хай вони перебіжать карту Европи, скрізь вони позначать успіхи Німеччини та невдачі Франції.

Анґлія... Ціла преса, включаючи й офіційну, не скривае, що Франція на віжках Москви, підмінована з нутра, являється потугою другого ряду. В Римі такі враження, що можна прямо назвати пронімецькими. Франція згубила ці користи, які був свого часу (січень 1935 року) здобув міністер Ляваль від Мусолінія, вона згубила також цей зиск, що був у загальному її призначений на конференції в Стрезі. Крім того, це Франція, яка перша примінила карні санкції проти Італії.

І навпаки, це Німеччина, що тягне тепер всі моральні й матеріяльні користи з тих услуг, що вона віддала санкціонованій Італії. Нічого дивного, що прямування двох дипльоматій співпрацюють разом без перешкод... Про Малу Антанту нема що й говорити! Коли Франція числить ще на Чехословаччину як на сателіта Москви, то вона в тому самому часі тратить Югославію й може Румунію.

Правда, що Гітлер запевнив австрійську незалежність. Але сама Австрія визнае себе німецькою державою й дорога до „аншлюсу" є відчинена. Він може доконатися в нутрі самої Австрії й без найменшої помочі з боку Гітлера. Таж там не даром сидить фон Папен! У цій грі, де постійно грае Франція, Німеччина використала ще один важний момент: ідеольоґію! Саме антифашистівська ідеольоґія, протигітлерівська „фільософія", яку екзальтує й розпалює до червоности „народній фронт" у Франції, у великій мірі спричинила німецько-італійське зближення. Ось кілька фактів: перенесення централі Комінтерну до Штрасбурґа в Альзації, де друкується й звідки висилається цілу протинімецьку аґітаційну літературу, звідтам теж виходять нитки шпигунства, яке розводить Москва проти Німеччини. Видання французьким міністром летунства П. Котом нового моделю гармати советським військовим наробило чимало шуму й переконало остаточно Німеччину, що СССР-Франція це два союзники військові проти цеї першої. А додайте ще французько-советський пакт, „народній фронт", то стане ясно, чому Німеччина так скоро зрозуміла Італію й чому ця остання пішла назустріч Гітлерові, не зважаючи на дотеперішню кістку незгоди, Австрію. Ось як це зближення обосновує італійський журнал, „Стампа": „Старі програми, голошені Францією чи Малою Антантою, померли. Померла також ця суперструктура трактатів колективної безпеки. Ще раз історія робиться без Женеви й проти Женеви. Австрійсько-німецьке порозуміння, що усуває найголовніші причини конфлікту, було зроблене на методах, так часто голошених Римом".

І що з того, що проти Німеччини й Італії, проти двох „еретиків", Гітлера й Мусолінія, ведеться святу війну з боку Москви й III Інтернаціоналу, що з того, що в імені „колективної безпеки" й червоного миру, готується червону війну з боку Москви та її скритих аґентів в Европі? Треба тільки чекати побіди народніх сил в Еспанії над міжнародньою вґраєю та авантурниками Москви, тоді прийде черга й на Францію й тоді троянський кінь Димітрова, „народній фронт", мусить стати лице в лице з народом та взяти таку заплату, яку він мае тепер в Еспанії.

Покищо Франція котиться по шляху упадку, по шляху большевизації. Навпаки, Німеччина удар за ударом здобуває нові позиції, направляе свою програну у війні та творить т. зв. „антисоветський санітарний пас", що мав би замикати Німеччину, Польщу, Австрію, Угорщину, Югославію, Болгарію, Грецію та Нінпон. Італія має цей „пас" зміцнити зверха.

В. Душник.

УГОДОВСТВО В ПРАКТИЦІ

Наші угодовці вже самі признаються, що їх політика збанкротувала. Надурно виголошували вони „братні" промови в соймі. Надурно голосували за буджет польської армії. Надурно заявляли Макарушки в Женеві, що „український нарід, крім маленької горстки терористів, задоволений зі свого положення в Польщі". Надурнісенько! Не вижебрали наші угодовці політикою покори й опідлювання нічого. Тільки внесли деморалізацію в ряди української суспільности. Тільки здискредитували нашу справу на форумі міжнародньої політики, спихаючи нашу справу до рамців внутрішньої польської політики. Ось такий білянс угодової політики. У практиці поляки далі давлять усякий прояв українського суспільного життя й далі прямують до того, щоб наш нарід на його землі ступнево винищити, спольонізувати і навіки закріпити для польського народу.

В червні відбувся зїзд польської орґанізації „Зажевяків", на якому нараджувалися теж над українським питанням. Нагал учасники стверджували „велику небезпеку", що грозить польським осадникам на українських землях з боку українців, бо українці починають щораз більше орґанізуватись. І так говорив один з учасників, що „існує там товариство допомоги інвалідам українського війська як союз збереження слави і волі України. Сиплять памятники - могили в Зелені Свята і в річницю українського повстання в 1918 році. Пропаґанда є в школі, де рисується український ґерб (тризуб). Господарські товариства виказують живу господарську діяльність". Інший учасник, П. Палка, сказав на цьому зїзді, що „наші осадники мусять спати майже з крісом у руці. Наша експанзія на нашій державній території є заслаба. Апелюю в справі попертя акції осадників з боку влади".

Зїзд цей виробив до уряду відповідний меморіял, у якому взиває його примінювати гостріші міри до українського населення і його орґанізацій, як теж просить більшої піддержки уряду для осадництва й скріплення польського стану посідання.

Ось про що апелюють польські орґанізації! Вони не хотять ніякої угоди. Вони не виголошують „братолюбних" промов та не притуплюють своеї чуйности у відношенні до українців. Зовсім навпаки. Вони хотять загострення курсу, ще більшого давлення українського життя, хоч те життя вже тепер стало майже нестерпне. Українська краєва преса, включаючи туди найбільш помірковану, а навіть ту, що заступала угодовство, приносить повно відомостей про все нові драконські міри поляків супроти українців.

Львівський „Новий Час" з 17. липня цього року приносить удокументований допис про те, що польські власти забороняють українцям усякі забави і фестини вже не тільки тому, що це „загрожує публичному спокоєві", але попросто тому, що село... не заплатило податків! У тому дописі пишеться теж про другу історію, яка неменше якраво малює цю польсько-українську „угоду". Ось та історія:

„Трапилось у селі Добромірка, збаразького повіту, нещастя. Згоріло обійстя Гриця Берези.

„Арештовано зараз пяницю й волоцюгу Івана Журана під замітом підпалу і як показують вступні доходження і вістка серед людей, таки він це зробив з особистої пімсти.

„Можна би на цьому станути та залишити остаточне вияснення справи судові. Та ні!

„Зроблено вітер, що згаданий підпал то саботаж на особі Берези, підлито то відповідним соком, ну й очевидно в таких випадках кинено підозріння, що його справниками є молоді інтеліґенти, що поприїжджали на ферії, не дивлячись на те, що власне ці інтеліґенти перші зачали гасити пожежу та ратувати, що було можна, а це орґанам безпеки дуже добре відомо.

„Забажалося якомусь каріеровичеві зробити інтерес на „кураїнськім саботажі", а тому, що його не було, то він його видумав. Думкаж його знайшла зараз свій відгомін у старостві в Збаражі, а наслідком цього були наглі заборони імпрез, **уже дозволених** на день 12. 7. ц. р.

„Такі заборони дістали — Збараж, Лубянки, Сухівці, яким заборонено посвячення домівки, Голошинці (фестин) та Гнилиці (фестин).

„Головно заборона фестину філії „Просвіти", який мав відбутися 14 км. від Збаража, а якого заборона прийшла щойно на кілька годин перед виїздом фір на місце, тоді, коли на підготовні праці видано вже кількадесять злотих і що становить ефективну шкоду, якої ніхто не зверне, була надзвичайно болюча, коли взяти ті великі матеріяльні труднощі, з якими бореться філія.

„Коли голова філії, адвокат д-р Кульчицький, негайно по одержанню заборони інтервеніював у старости п. Рінґа в Збаражі в справі цієї заборони, староста заявив йому, що заборони не відкличе, що кошти філії його нічого не обходять і що так статись мусіло, бо саботаж він мусить в зародку здушити, а він знає, що в повіт приїхали 60 молодих інтеліґентів з адвокатом на чолі, щоб робити саботажі. В дальшій розмові п. староста Рінґ сказав адв. Кульчицькому, що він (староста) жде тільки, щоб увійшов в життя закон про охорону держави, а тоді він скаже випроваджувати поодиноких інтеліґентів на границю повіту, велить кожному з них давати по 50 буків та гнати якнайдальше від збаразького повіту. Врешті закінчив свою розмову п. староста, заявляючи, що **українці всі однакові, що пацифікація 1930 р. була зле переведена, бо треба було тоді 6,000 українських інтеліґентів вивішати з митрополитом Шептицьким на чолі, а тоді був би спокій і порядок".** (Підчеркнення наші. — Ред.)

Жалує.

— Коли і де ви пізнали й покохали вашу дружину?

— На жаль, я скоріше її покохав, а щойно потім пізнав.

Також причина.

— Чому ви три дні не приносили молока?

— Бо, прошу пані, такі були морози, що всі керниці позамерзали.

Цандко Церковський.

ГОРБАТА

(Гърбушка).

Я вже немолодий — тай даремне шукаєте ви веселого, безжурного Влада, співака й жартуна, за яким у селі біг і сліпий і кривий.

За яким усі бігали, в якому була навіть залюбилася горбата.

Ви не знаєте горбатої? Від дитини вона приятелювала зі мною, була теж приятелькою моеї першої гарної любки Цени.

Я кохав Цену — а горбатенька любила мою поезію, яку я присвятив був Цені. Я що дня міг чути зі сіней, як горбатенька співала мою пісеньку:

„Від Дунаю аж по море,
Хоч шукай ти скрізь по горах —
Хоч на всі вітри підеш,
Ні одної не знайдеш
Кращої від Цени".

Горбата все співала цю пісеньку. А яким гарним голосом! Не співала як селянка, ані не так як співачка, як русалка. Голос її дзвенів наче срібний дзвіночок, слова її були солодкі наче мід.

А її очі такі казково голубі. Поправді, треба булоб кохати горбатеньку.

Та я не кохав її... А може я таки кохав її, коли... вона співала пісеньку про Цену.

Потім я глянув на неї та лаcкаво говорив із нею, хвалив її, що вона добра дівчина. Вона зачервонілася та вже ввесь день не переставала співати — в городі між цвітами.

Все лише пісню про Цену.

Вона співала, щоб я чув її, радувала мене та може, щоби я подякував їй.

Я сказав їй: „Русько, ти співаєш гарно, ти брава дівчина".

Я сказав це лише так жартом. Ледви я це сказав, вона так ніжно глянула на мене своїми голубими очима та подала мені китичку.

— Це від кого? — спитався я.

— Від мене, — відповіла вона, всміхнулася та глянула на мене так свавільно, що я аж здрігнувся. Я зовсім не знав, що горбатенька вміє так любо всміхатися і так дивитися, як збиточник.

Щойно тепер зрозумів я, що й вона має серце. Ще й яке? Золоте — це пізнав я щойно пізніше.

Я вже немолодий тай даремне шукалиб ви веселого, безжурного Влада з тих часів, гарного хлопця, яснокого, з шапкою на-бакир.

Те все вже минулося.

Та колись? Навіть тоді, як горбатенька залюбилася в мені? Тоді весна приходила скорше, сонце світило ясніше, птахи співали миліше, а цвіти цвіли гарніше.

І суниці достиали скорше.

Неодного року було їх так багато в лісі під скелями, а ми — молодь — ходили збирати їх: я з кількома приятелями й Ценою, з її приятельками, веселими лісовими пташками.

Ми йшли — співали, жартували.

Цена йшла попереду. Та ніхто не дорівнював їй. А я за Ценою.

Я біжу за нею, ловлю її, прикладаю уста їй до вуха та кричу:

„Кукуріку-у!"

— Владо, ти шибенику, ти ледащо! — сварить вона й утікає, щоби сховатися. Я за нею. Так усю дорогу — також на горі, де суниці.

Збираю суниці й даю Цені.

— Візьми! Їдж! — кажу. — Їдж мені з руки. З моеї руки суниці солодкі.

Одначе вона не хотіла й відвернулася.

Я вдаю, ніби серджуся.

— Попробуй, дай мені одну суницю до уст — чи я не зїм, — кажу я.

І вона справді вкладає мені кілька суниць у рот. Перемагає стид і дає мені знову суниці.

Дає мені суниці, сміється, сміється — а я їм.

Їм із її руки, а вона не їсть із моеї. Приятелі насміхаються з мене та з Цени.

— А дивіть на цю малу жабу — кажуть вони — а вже маніжиться, наче велика.

— Маніжиться? Так? Я хапаю Цену за руки та напихаю їй рот суницями. Ще й ще.

Коли вона бачить, що нема іншої ради, піддається і їсть.

Всі сміються, Цена також.

Та вона сміється крізь сльози.

Хай плаче — коби тільки їла! Я кажу приятелям, щоб давали мені суниці й напихаю Цену, а її рук не пускаю.

Ах, я ніколи не пустив би їх, усе рад би так держати їх і напихати їй червоні суниці в червоні уста. А вона, хай би ще так маніжилася та сердилася на мене. Так вона подобається мені.

До вечора не даю їй спокою.

А горбата? Бідна дитина! Увихалася по всій леваді, залазила в кущі, приносила найгарніші, найдостигліші суниці — мені, щоби я ними напихав Цену.

І горбата сміялася найголосніше з усіх. Сміялася і бігла по нові суниці.

Під вечір вона пропала.

— Де вона могла лишитися? — питався я. Ніхто не знав, ніхто не бачив її.

— Таж ми не можемо оставити її тут — сердився я — оставити саму в лісі?

І я вертаюся, сам один, шукати її.

Заглядаю вліво, розглядаюся направо — кличу — її нема ніде. Вкінці бачу, вона сидить під найгустішим кущем біля джерела.

Похнюпила голубі очі та вяже китичку суниць.

— Русько, як ти могла так сама лишитися в лісі?

Вона не ворохнулася.

— Русько! Ти хора? — я клякаю побіч неї.

Вона схилила голову мені на груди.

— Русько, що ти робиш? Опамятайся!

— Остав... остав мене, Владо... я хочу плакати... комусь на грудях... комусь мені близькому... Я сирота й іще ніколи не виплакалася так...

— Або я такий близький тобі, Русько?

— Так, так, Владо ,...від дитини... Я ...я тебе кохаю...

Я здивувався та із здивування занімів.

Кладу руку на її ясноволосу голову та дивлюся сумно на неї. Як я можу помогти їй? Колиб вона забажала щось такого, що можна купити в крамниці — я подарував би це їй радо... Одначе мое серце...? Абож то серце можна так дати...?

Коли я ще так безпомічно думав, вона зірвалася, кинула мені китичку суниць і пустилася втікати, вділ високими скелями.

— Русько! Русько! — Та вона не відверталася.

І вже більше не глянула на мене своїми голубими очима, вже ніколи не чув я пісеньки з її городу.

Вона виминала також свої товаришки, жила самітна наче зазуля. Може стидалася, бідна горбатенька?

— — — — — — —

Ні, я вже не молодий такий, як тоді, як я робив мої дурні жарти.

Все минулося: Цена, моя перша любка, давно покинула мене — також горбатеньку втратив я.

Цена втекла з іншим — а горбату я сам відтрутив від себе, тому, що вона була горбата.

Я повинен був пізнати її краще, та Цена очарувала мене.

Так я нераз стою самітний в сінях моєї старої хати й наслухую, що діється в найближчому сусідстві.

Там живе горбатенька вже довгі літа з бідним поденним робітником.

Вона співає. Чую, як вона співає, як приговорює до своєї дитинки.

Я вже немолодий — і ніщо, що було й могло бути, а чим я погордив, уже не вернеться.

(З болгарської мови переклав **М. Н.**).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЗАЙОНЧЕК ПОЯСНЯЄ.

Як конгресмен Зайончек утік зо шпиталю для умово хорих під Вашингтоном, він заявив, що він їде домів кандидувати знов на конгресмена. По приїзді домів до стейту Вашингтон він заявив, що не кандидує. Зараз на наступний день потім він заявив, що кандидує та засвідчив це зложенням приписаної кандидатської кавції в сумі 100 долярів.

Коли його питалися ґазетярі, чому він змінив свою постанову, Зайончек не хотів подати ніяких вияснень. На другий день по цій відмові він зараз виступив з публичною заявою про зміну своєї постанови. Каже, що він кандидує на просьбу матері, котра хоче мати доказ, що він не божевільний і не дурний.

У який спосіб думає Зайончек це доказати? У той спосіб, що йде до виборів? Чи це доказує, що він не божевільний і не дурний?

Здорово думаючій людині ясно, що кандидуванням не можна доказати здорового ума ані розуму. А хто йде до виборів, щоб доказати, що він не божевільний і не дурний, той або дурний або божевільний. Або одно й друге.

ПОРАДИЛИ КРАЩЕ.

Багато людей не ходять до зубарів зі страху перед болем зуба при виривванню чи направі зуба. Знаючи про це, зубарі здавна пробували на це щось зарадити. Недавно писали в ґазетах, що якийсь дентист придумав лік, що знечулює зуби до того, що людина не має навіть неприємного чувства, як дентист вертить їй у зубі дентистичним сверликом.

Тимчасом хтось в Англії порадив жартом дентистам завести причандали, при помочі котрих оперований дентистом пацієнт міг би дати лікареві сиґнал, що його зуб болить. Сказано це було на жарт, але якийсь дентист взяв це за серіозну пораду. Справив він такий електричний прилад, що показує на плечах пацієнта світло трох кольорів: зелене — значить: „Все гарно; працюй далі!" Жовте значить: „Уважно; починає боліти!" Червоне: „Перестань, бо не можу витримати!" Як пацієнт сідає в крісло дентиста, дістає в руки зворотницю, що контролює ці світла. Від нього залежить, чи дентист має працювати.

Як заведено цей апарат, дентисти сумнівалися, чи вони зможуть працювати. Боялися, що пацієнти при найменшім болю будуть здержувати роботу. Їх побоювання показалися неоправданими: пацієнти не то що не здержували роботи, зі страху перед болем, якого ще не було: вони не здержували роботи навіть тоді, як уже їх добре боліло. Лікарі завважили, що тепер до зубарів приходить більше пацієнтів лікувати зуби, як давніше.

Видно, має значіння біль, але й має значіння теж і страх перед болем. І певність, що можна здержати біль за потисненням ґудзика.

ЩО ТЕПЕР?

Іміґраційний уряд знайшовся в клопоті. Іміґраційні урядники в Сан Франсіско не сплять ночами, бо не знають, що їм зробити з арештованим ними чоловіком.

Арештували вони якогось Джана Папаса, за котрого донесла його жінка, в котрої домі він жив, що він має в себе карту приналежности до комуністичної партії. До того його фотоґрафія була в одній комуністичній ґазеті. Іміґраційні урядники арештували Папаса, знайшли в нього карту приналежности до комуністичної партії та примірник комуністичної ґазети з його фотоґрафією. Призначили Папаса до депортації. Мовляв, заки Папас завалить американський уряд у Вашинґтоні, треба його післати туди, звідки він прийшов.

Та Папас став боронитися перед депортацією. Він показав, що в комуністичній ґазеті була його фотоґрафія, але над нею було написано: „Дорті рет". Це в американській вуличній мові („сленгу") значить, що він шпигун. Папас не перечив: так, він приступив до комуністичної партії, щоби шпіонувати в ній. За це йому платила торговельна палата міста Сан Франсіско.

Тепер іміґраційні урядники мають до розгризення твердий оріх: Є люди, які кажуть, що як з краю треба депортувати комуніста, то тим більше треба депортувати „щура", що живе з шпигунства. І не тільки радикальні люди заявляються за депортацію свого ворога. Противники комунізму є теж за депортацію: чи то справедливо, — кажуть вони, щоб до Америки приїжджали чужі „щурі" та забирали нам роботу, яка належиться слушно „щурам", що родилися в цім краю?

Що їм робити, тим бідним іміґраційним урядникам?

ЩО МОЖНА ПІЗНАТИ ПО ЛИЦІ?

У статті американського психіятра д-ра Джорджа Прета під наголовком „Божевільні клопоти в здорових умах" знаходжу цікавий причинок до питання, що ми вичитуємо з лиця людини, котре порушив „Ню Йорк Джернел". Доктор описує видно випадок з життя:

„Я пригадую собі професора фільософії в одній добре відомім університеті. Підчас своїх відвідин у Ню Йорку, йдучи раз улицями міста, заглиблений у роздумування свого звання, він поховзнувся на лупину з банану й розтягнувся на дорозі як довгий. Як він схопився та став збирати своє розбите достоїнство, його смішні заходи викликали гучні сміхи з боку одного червоноволосого хлопчини, що недалеко від місця випадку продавав ґазети. Це його сильно спровокувало. Професор старався не піддаватися злости та пішов далі. Він подумав собі зовсім розумно: „Це був випадок, чистий випадок. Таке може трапитися кождому. Нема чим журитися. Це треба вибити собі з голови". Вернувши домів, професор оповідав своїй родині про свої відвідини в Ню Йорку, але нічого не згадував про цю подію. Він її зовсім забув. Одначе кілька місяців пізніше його приятелі стали з нього сміятися, як він без ніякої причини став нападати на людей з червоним волоссям. Коли він не переставав це робити, вони стали на це іритуватися. Зпершу він придумував на своє упередження до рудих ріжні причини, нібито розумові, але коли змірковав, що неприємна пригода з рудим хлопчиною довела його до ворожнечі до рудих людей, він, замісць покинути упередження до червоноволосих людей, став їх незлюбкувати без подання всякої причини".

Коли розумові роздумування мають так мало впливу на думки й почування людини, що з професії займається думанням, то щож можна сказати за інших людей? Скільки тим треба оберігатися перед нерозумними упередженнями!

Каже наша народня мудрість", Стережися кривого й рудого". Чи розумно таке говорити?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС З АЛЯСКИ.

У червні 1929 року повертався я з Канади до Аляски, де я передтим працював в одній копальні. А що Аляска належить до Америки, то на границі у Ванкувері я був змушений переходити в еміґраційнім бюрі всі пограничні формальности. Випитували мене про все: де я родився, скільки маю літ та звідки походжу. Все було гаразд, аж доки не спитали мене про мою національність. Коли я їм відповів, що я українець, вони видивились на мене і сказали: „Коли так, то ти большевик; ми не пускаємо большевиків до Америки, бо маємо досить своїх. Вони тільки роздори провадять в Америці та підкопують суспільний порядок". Я на це відповів, що я з крови і кости українець, а ніякий большевик. Вкінці вони позволили мені їхати до Америки, одначе казали другого дня ще зайти до них по пашпорт. Коли я прийшов другого дня, вони знову почали питатися мене про мою національність і я знову відповів, що я українець. Вони задумались і один з них пішов до другої кімнати та приніс зо собою мапу. Вказуючи на мапу, він мені сказав: „Знайди там свою Україну. Коли знайдеш, то ми запишемо тебе українцем".

На превеликий сором мушу сказати, що на мапі не було України. Були ріжні держави, серед них маленькі, невеликі числом, але України з 45,000,000 мешканців не було.

І хто цьому винен? Україна має багато патріотів. Якби всі вони стали разом за одну ціль, то ми скоро появилисьб на всіх мапах світа.

Побачивши, що України на мапі нема, я почав урядникам розказувати, що вона розділена між кілька держав. „Ну, добре", говорять вони мені з симпатією, „але скажи ти мені, до котрої народности ти хочеш, щоб ми тебе записали: до польської чи російської?" „Ні до одної з них", я їм відповідаю, „бо я українець: поляки та росіяни для мене найбільші вороги".

Довго ми сперечались і вкінці вони самі мене записали як поляка. Тяжко було таке приймати, але я мусів. Може колись це зміниться. Може проженемо колись усяких зайдів зі своїх земель та запануємо самі над собою. Але ми це осягнемо тільки тоді, коли не будемо жебрати чужої ласки, тільки коли будемо самі боротися за свою справу. Бож соромно навіть подумати, що маленькі народи, такі як литовці, естонці, фіни, мають свої держави, а навіть жиди дістали свою Палестину, хоч їх там тепер дуже мало, а ми, 45-міліоновий нарід, не маємо своєї держави. Та я вірю, що Бог нам допоможе визволитись і збудувати свою державу, коли ми будемо всі для того працювати, не жалуючи жертв, ні труду.

Йосиф Голубець,
Мек Карті, Аляска.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ПОМОНА, КАЛІФ.

Допоможіть українській народній мистецькій виставі.

Тяжка машина стогне під напором точення твердого заліза, а психічні мельодії звиваються з десятками подібних голосів у концертову музику. Я, мов прикований до машини, вслухуюся в ці мельодії, думками несуся геть у рідні сторони... геть над Чорне море, і немов чую спів-молитву... „суши наші сльози, заглуши кайдани". Здається, що бачу козаків у човнах на розбурханім морю і чую шум розгніваного моря. Ось притихло море, а молитва до Бога несеться така щира та благородня, що навіть незчуєся, як тяжка сльоза скотилася з лиця.

Не зчувся, як уже третя пополудні, а фабричний ґудок звільнив мене з роботи і десятки таких як я. За кілька хвиль моє маленьке авто мчить геть за містечко в парк, щоби налюбуватися прекрасною каліфорнійською природою по 8-годинній праці. А завтра те саме, що і сьогодня.

Сонечко своїми промінями ще здоровенько гріє, хоча вже схилилося на небосклоні, а півтропічні дерева та широкі парасолеві пальми простягають свої тіни на поперек вулиць, а чистенькі та гарні домики мов простягають рамена до своїх мешканців. Тут і там штучні водограї відсвіжують цвіти та зелену травичку, а дика пташка, весело співаючи, скаче по галузах. Здається, що це рай, що хочеться жити свобідним таким життям, як ці пташки. Та в душі якийсь тяжкий сум та туга.

От і вже за містечком. Тут і там оброблена земля, повно садів з дозріваючими помаранчами і цитринами.

Авто пнеться до вершка гори. Ось і вже на горі, а тихесенький вітрець колише верхами високих дерев, які клоняться у підніжжю гори. Який чудовий романтичний краєвид! Навкруги синіють темно зелені гори, а нижче них непроглядні сади помаранчеві й цитринові, а зпоміж них денеде висуваються біленькі домики, обложені пальмами і високими евкаліптусами. На схід — майже під парковою горою простяглось містечко Помона, а густі дерева майже закривають доми мешканців. Ось тут товаровий потяг, наладований свіжими овочами, ліниво сунеться на схід. На полудень дальша часть містечка, а подальше видніють копальні нафти. На полудневий захід розкішно розложилось господарство Келоґа (під наглядом каліфорнійського університету). В цих то будівлях виховуються коні арабської раси. На північ здалека видніє вершок гори св. Антона, названого „Болди", тому, що св. Антін був лисий. Далі містечко Клaремонт з білими стінами Помонської Колеґії. Тут учиться син автора „Тарзана".

На захід видніє оселя LA VERNE та пакарні помаранч і цитрин компанії SUNKIST, а зараз під горою простягається 186-акрова площа та будівля L. A. COUNTY FAIR (Лос Анджелес Повітової Вистави), в якій кожного року під осінь відбуваються одні з найкращих вистав в Америці. В цій то виставі беруть участь не тільки самі околичні повіти, але майже з цілої полудневої Каліфорнії, як також з Ореґон, Вашинґтон, Небраска, Невада й інших сусідніх стейтів. Цього року від місяців сотки робітників прибудовують нові будівлі, щоби примістити десятки тисяч нових експонатів з мистецького і хліборобського поля. Тому край не жалує гроша на удосконалювання таких вистав, бо цим приносить краєві добробут та світову славу.

При такій нагоді й українці скористали, бо українська народня мистецька вистава за час двох років зробила нам немалий розголос, бо приблизно три чверти міліона людей відвідали українську виставу, познайомлюючися з Україною.

Немало труду та гроша треба було доложити, щоб вона увінчалась успіхами. Хочу зазначити тих громадян, які тоді переслали свої експонати, покриваючи кошти пересилки, щоб лише звеличати Україну в Каліфорнії. Ними є: О. і А. Кочани з Джолієт, арт. В. Якібюк з Шікаго, К. і П. Качмарі з Ст. Пол, родина Процаїв з Міннеаполіс, та д. Стах Сельльо з Честер, Па.

Зворотні посилки, реєстрацію на нагороди, перевіз і т. д. я покрив почасти сам, а почасти з грошевих нагород. Всіх розходів було коло $60, з нагород прийшло коло $32, а $28 я сам доложив.

Всі експонати по виставах старанно запаковано і відіслано до своїх місцевостей.

Таким способом українське народне мистецтво промостило собі дорогу в дипльоматичний спосіб у полудневій Каліфорнії.

Цього року вистава триватиме від 18. вересня до 4. жовтня. Було добре, якби українці зарепрезентували себе знову своїм мистецтвом. Годі відноситися до тих самих громадян по експонати, бо й так вже понесли досить коштів. Але це справа загально народня. Тому відношуся до всіх, головнож до відділів Союзу Українок в Америці, й прошу про надіслання своїх експонатів на мої руки, щоби могли бути на місці до 10-го вересня. Прошу висилати через AMERICAN RAILWAY EXPRESS, або PARCEL POST. Треба мати завчасу, щоби зареєструвати щодо нагород.

Всякі інформації подам скоро. Кошти української вистави будуть виносити коло $30, які теж повинні бути покриті загалом, бо грошеві нагороди належаться експонентам, — і годі від них вимагати забагато.

Ось про такі то річи думаючи, я ще раз поглядаю в сторону будівель, а перед очи мами замигав жовто-синій прапор, який так гордо повівав там минулого року.

А чи буде цього року, побачимо.

Роман П. Пекай,
P. O. BOX 2, POMONA, CALIF.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Український Національний Хор „Думка" на визвольну боротьбу.

На приватному пікніку Українського Національного Хору „Думка" в Дітройт, Міш., свідомі члени пішли за закликом п. Т. Петрика та зложили пожертви на визвольну боротьбу: по $1: Т. Петрик, П. Воробей, М. Мартин, П. Заблоцький, І. Дяк; по 50 ц.: П. Чуй, М. Совяк, П. Чиш; пані Левкут 35 ц.; по 25 ц. дали: П. Генець, пані Рахлівська, пані Савка, Д. Савка, Маруся Кудрик, П. Ільницький, П. Яремчук. Дрібними вплинуло 40 ц., з розпродажу відзначок Ст. Бандери $1. Разом переслано через Центральну Управу ОДВУ $10 на визвольну боротьбу.

РУХАНКА ДЛЯ МАЛП.

У лондонськім звіринці родяться малпи. Малпи звикли до теплого клімату. Лондон відомий своїми мряками і дощами. Англійці часто занепадають від такої негоди на легені. Малпи теж. І вмирають. Що робити? Молодих малп починають учити руханки, щоб загартувати їх здоровля. Встає малпа вранці і хоче поскакати собі, як її предки. Не вільно: мусить вправляти систематично цілу годину під доглядом учителів.

ОСТРІВ 1000 МОТУЗНИКІВ.

Мальорка або Махорка це острів на Середземному морі, найбільший із Балеарських островів, що належить до Еспанії. Зовуть теж цей острів „Острів 1000 мотузків".

На острові гори йдуть терасами, долини добре наводнені. Підсоння чудове, тому ростуть там ріжні овочеві дерева, як помаранчі, мігдали, оливки, виноград. Взагалі на острові наче в раю.

Сьогоднішне населення Мальорки з походження валенсійці, а говорять катальонським діялектом. Цей острів вони, так сказати, одідичили від маврів. Бо як маври більше як тисячу літ тому в своему поході на захід здобули Мальорку, була вона ще неуправним пустарем. Завдяки тому, що маври дуже добрі городники, Мальорка перемінилася в рай, в сьогоднішний „острів 1000 мотузників". Вони вчинили землю врожайною, позакладали криниці та вітряки. Подекуди видніють іще мури колишніх твердинь, якими араби окружили свою цінну добичу. Вони вчинили з Мальорки такий рай, яким нині одушевляються подорожні. Цей інтелігентний мавріський нарід небаром переконався, що тамошня земля та підсоння надаються передовсім під коноплі. І як добрі господарі та добрі торговельники вихіснували це. Величезні простори землі відтепер засівали коноплями і на Мальорці процвітав тепер новий промисл, виріб мотузза. Ці вироби мали величезний збут, бо всю маврійську воєнну фльоту засобляли добрими линвами з Мальорки. Небаром і в Европі цей першорядний товар мав великий збут. А врожайний острів від його промислу одержав назву острова 1000 мотузників. Ця назва задержалася до наших часів. Колиж потім, більше як 700 літ тому, маври забралися з острова, збирали еспанці овочі арабської культури й арабської запопадливости, добре управлену землю а також і промисл. Та тисяча мотузників зросла до багатьох тисяч.

Цікаве, що нинішні еспанські мотузники роблять мотузи таксамо, як колись робили маври, себто не машиново, а ручно на примітивних приладах. Під мурами твердині виробляють мотузза, навинувши собі довкола пояса повісма на яких сто ярдів мотузза. Потім товар іде в світ.

Вихрест.

Питаються одного жида, чому він вихрестився.

— Бо пощо мають казати, що шахрай то саді жиди?...

ЧИ МОЯ БУДУЧНІСТЬ В АМЕРИЦІ?

(Це друга з черги дискусійна стаття про шляхи питання горожанства).

На перші питання, які кожний чужинець ставить собі і на які мусить відповісти, це: Чи буду оставатися в Америці? Чи я рішився замешкати на стало у Злучених Державах? Або чи вважаю, що моя власна та моїх дітей будучність лежить, не зважаючи на все, у старім краю?

Пересічний іміґрант приїжджає до Америки без виразного наміру оставатись тут на довший час. Він звичайно оставляє жінку та діти. Там може остався кусок землі, з котрої хотів би сплатити довг та назад на ній осістись, а може і надіється, що обставини у рідним краю поправляться. Одначе сім іміґрантів на кожних десять рішаються оставатись. Незамітно він приймає багато американських звичаїв; ноші, способу життя, праці, розривок. Спроваджує жінку та діти, котрі йдуть до американської школи та скоро навчаються американських звичаїв і обичаїв, добрих та злих. А коли самітний, тут женить ся та заводить родинне вогнище.

Так повільно минає час, а з ним затираються звязки з рідним краєм, хоч старе привязання може проявлятись так палко, як передтим. Його праця в Америці, діти тут виростають, а щоденна діяльність теж тут зосереджується. Хоч фактично не зрікається оригінальної думки про поворот у рідні сторони, то обставини так складаються, що хоч би навіть бажав вертатись, то не годен. Без застанови, хоч не по закону, фактично стає американцем. Відрікатися старих надій не так легко, але коли заходить питання горожанства, то треба реально, по совісти, дати собі відповідь.

Колиж звязків зо старим краєм не годен порвати та іміґрант рішучо задумує вертатись у рідні сторони, то очевидно повинен задержати свою оригінальну приналежність. В такім випадку він не може старатись про американське горожанство, бо основні вимоги натуралізації опираються на сталому замешканню у Злучених Державах. Навіть право виїзду з візитою за границю є обмежене для натуралізованого горожанина, бо саме до двох років у рідному краю, а до пятьох років у якійнебудь іншій заграничній державі.

Для набуття американського горожанства чужинець мусить рішучо та безумовно зректися повної приналежности до свого рідного краю, а таксамо зміна приналежности до прибраної вітчини мусить бути цілковита та безумовна. Тоді така людина стається частиною американської нації. Вона приймає, крім горожанських прав, відповідальність за будучність цього краю.

Його приналежність не означає, що він мусить забути про свій рідний край. Мову і традиції. Власна історія і традиції Америки є молоді. Його найбільший дар для Америки може прийти через приняття дечого з його рідної культури. Натуралізація однак означає, що чужинець признає, що його власна, як теж його рідні, будучність лежить тут на американській землі. Подаючи петицію на американське горожанство, чужинець присягає, що наміряє стало замешкати у Злучених Державах. Присягаючи на вірність, він заявляє, що буде обороняти Злучені Держави на випадок заграничної збройної боротьби та що буде піддержувати конституцію і закони цього краю.

Для чесноти з собою та його рідної батьківщини й Америки чужинець, що думає про американське горожанство, мусить наперед відповісти собі на таке питання: Чи наміряю приняти Злучені Держави за своє стале мешкання?

ФЛІС.

ДИВНИЙ ЗВИЧАЙ У ҐВІНЕЙСЬКИХ СУДАХ.

У судах для туземців Нової Ґвінеї є дивні звичаї. Від поведінки обвинуваченого залежить, як судді поступлять із ним, який видадуть присуд. Коли обвинувачений приємно всміхається з жартів, що їх предсідник говорить підчас розправи, тоді є виглядп, що буде увільнений, хочби допустився і найбільшого проступку. Судді кажуть: „Хто так мило всміхається, не може бути лихий і совіть його спокійна".

НАЙМЕНШИЙ АВТОМОБІЛЬ.

В Больоньї (Італія) побудували найменший автомобіль. Назвали його „Тоболіно" (Мишка). Колеса високі 75 цм., довгий цей автомобіль 1 м. 95 цм., широкий 80 цм. Важить 120 кґ. Має мотор 125-цилиндровий, а робить 50 до 60 км. на годину.

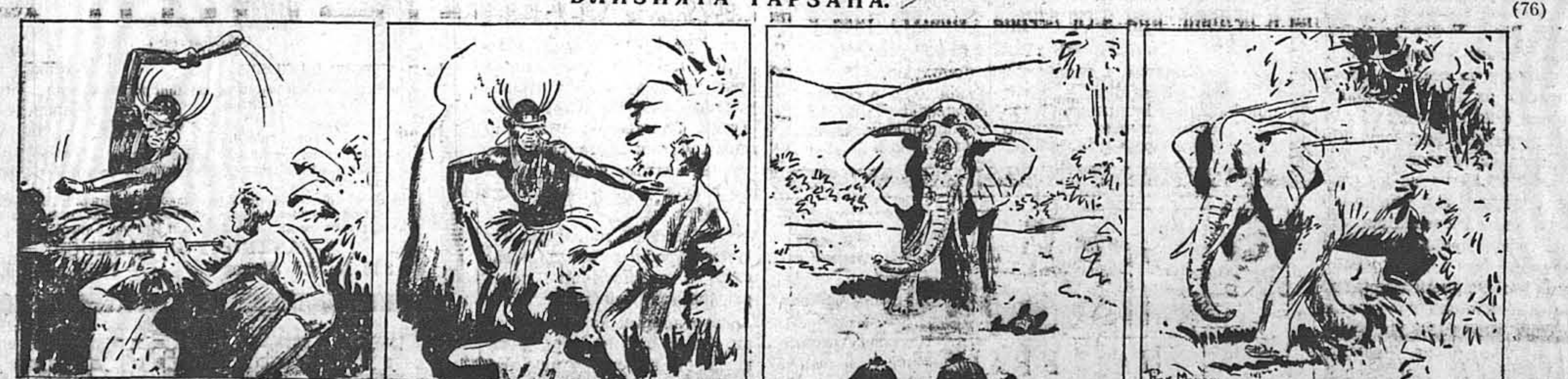
З ресторану.

— Що пані позволять на друге, — може телячий язик?

— Дайте спокій! Мені вже цей телячий язик у горлі стає.

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(76)

Інтамо в першому моменті був дуже здивований, що хлопці не погинули від його отруї. Він думав, що вони вратувалися своїми чарами. Одначе через те в нього зросла ще більша жадоба розторощити їм голови. У хвилі, коли його дрючок ось-ось мав упасти на голову Докові, Дік зірвався і своєю списою пробував загородити йому дорогу.

З великою силою звалився дрючок розшалілого канібала на списю, одначе Докові не зробив нічого злого. Та в одній мінуті канібал відтрутив лівою рукою Діка й підняв знова дрючка над головою Дока. Ситуація була дуже грізна. Дік і Док бачили, що Інтамо таки мусить упасти тут трупом, або вони наложать головами.

В цю пору, коли в канібальському селі розгравалася ця напружена драма, Тарзан зі своїми волохатими товаришами зводив розпучливу боротьбу зі скаженим слоном. Слон був на хвилю здержався від нападів і переглядав ситуацію. Та це було лиш хвилеве. Тарзан добре знав, що після цього слон з подвоєною енергією зачне їх атакувати.

Малпи теж були захоплені дурійкою боротьби. Вони зовсім не думали відступати, а навпаки, присідалися, готові до нового наскоку на слона. Та в цюж хвилю роздався дивний звук зі сторони нетрів, а вслід за ним появилося тіло якогось другого величезного слона. Всі думали, що це помічник Ґудаґа, що спішить йому на підмогу.